

تدوین مبحث امامت در کلام شیعه حاصل کلمات نورانی امام صادق(ع) است

حجت الاسلام رمضان محمدی با اشاره به این که بیان قاعده‌مند مبحث امامت به عنوان یکی از اصول مذهب تشیع، برای اولین بار در سخنان امام صادق(ع) به ظهور رسیده است، تدوین این مبحث در کلام شیعه را حاصل کلمات نورانی ایشان دانست.

حجت الاسلام رمضان محمدی با اشاره به این که بیان قاعده‌مند مبحث امامت به عنوان یکی از اصول مذهب تشیع، برای اولین بار در سخنان امام صادق(ع) به ظهور رسیده است، تدوین این مبحث در کلام شیعه را حاصل کلمات نورانی ایشان دانست.

حجت الاسلام و المسلمین رمضان محمدی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با اشاره به ظهور فرقه‌های متعدد سیاسی و مذهبی و نابسامانی اوضاع در زمانه امام صادق(ع) اظهار کرد: در شرایطی که این گروه‌ها بر سر حقانیت خود و کسب قدرت در نزاع و درگیری با هم به سر می‌بردند، امام صادق(ع) به حفظ و خالص‌سازی آرمان‌های اساسی تشیع اهتمام داشتند و با تعالیم خود و همچنین تربیت شاگردانی برجسته و متخصص در علوم مختلف به این مهم جامه عمل پوشاندند.

حجت الاسلام محمدی با تأکید بر این که امام صادق(ع) امر حیاتی صیانت تشیع از انحرافات اعتقادی و تمایلات افراطی را در رأس برنامه‌های خود قرار داده بودند، عنوان کرد: پیش از امامت امام صادق(ع) و از دوره امام باقر(ع)، شبهات و مباحثی در خصوص امامت مطرح شده بود که با داعیه بنی‌عباس مبنی بر جانشینی پیامبر اکرم(ص) در دوره امام صادق(ع) به اوج خود رسیده بود و بیم آن می‌رفت که این مباحث، شیعه را دستخوش چالش‌ها و انحرافات کند.

وی با اشاره به اقدام استراتژیک امام صادق(ع) در این برهه حساس از تاریخ تشیع بیان کرد: امام(ع) به منظور حفظ شیعیان از افراط و تفریط، به طرح اصول بنیادین مذهب پرداخته و با تعالیم خود پایه‌های اساسی مباحث شیعی را مستقر ساختند. ایشان به خصوص متناسب با شرایط و مسائل مطرح در آن زمان، به طرح گسترده مبحث امامت پرداختند و با روشن کردن جوانب مختلف این امر از جمله علم امام، عصمت امام، وظایف امام، ویژگی‌های امام و ... درکی جامع از جایگاه و شرایط امامت را برای شیعیان حاصل کردند.

حجت الاسلام محمدی با اشاره به #171 بصائر الدرجات» صفار قمی به عنوان یکی از کتب کلام روایی شیعه، گفت: با مراجعه و مروری اجمالی بر این کتاب، می‌بینیم که عمده روایت‌ها در زمینه امامت، از امام صادق(ع) نقل شده است. در واقع در حالی که بنی‌عباس داعیه جانشینی پیامبر(ص) را داشتند، امام(ع) با طرح این نکته که امام و جانشین پیامبر(ص) باید از نسل امام علی(ع) و حضرت فاطمه(س) باشد، مشروعیت بنی‌عباس را نفی کردند.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه افزود: در حالی که برخی از فرزندان ائمه(ع) همچون زید و ... مدعی امامت بودند، امام صادق(ع) همچنین با طرح این مسئله که از نسل امام علی(ع) و حضرت فاطمه(س) بودن، برای امامت بر شیعیان کفایت نمی‌کند، به تبیین آموزه‌های علم و عصمت امام، به عنوان ضروریات امامت پرداختند. ایشان این مسئله را مطرح کردند که یک امام باید مجموعه علوم امام قبل از خود را به هنگام رحلت یا شهادت وی، از او دریافت کند. همچنین با طرح مبحث عصمت توسط امام صادق(ع)، عده زیادی از مدعیان سکوت کردند.

حرکت علمی ائمه(ع) و خارج کردن جریان تشیع از بحران جاهلیت آن زمان، در فعالیت گسترده و همه جانبه امام صادق(ع) به نتیجه می‌رسد و در چنین افقی است که ما متوجه عظمت کار ایشان می‌شویم

وی اضافه کرد: هر چند در سخنان امیرالمؤمنین(ع) یا حضرت صدیقه طاهره(س) و سایر ائمه(ع) به مسائلی در زمینه مفهوم و وظیفه امام اشاره شده است، اما بیان قاعده‌مند مبحث امامت به عنوان یکی از اصول مذهب تشیع، برای اولین بار در سخنان امام صادق(ع) به ظهور رسیده و در واقع تدوین این مبحث در کلام شیعه حاصل کلمات نورانی ایشان است؛ یعنی هر چند ائمه پیشین به منصوص بودن امامت خود استناد می‌کرده‌اند، اما این در زمان امام صادق(ع) بود که امامت به صورتی نظام‌مند مطرح شد و شیعیان به درکی جامع از این مفهوم رسیدند.

حجت الاسلام محمدی از طرح بنیادین اصول مذهب تشیع و به ویژه اصل امامت و تربیت شاگردان برجسته در علوم مختلف، به عنوان اقدامات تثبیت‌کننده تشیع از سوی امام صادق(ع) یاد کرد و گفت: طرح تخصصی علوم و طبقه‌بندی دانش‌ها، که امروزه در

علم‌شناسی جایگاه ویژه‌ای دارد، از دیگر مواردی است که مورد توجه امام صادق(ع) بوده است و ایشان آن را در دایره علوم اسلامی به اجرا درآوردند.

این محقق و پژوهشگر با بیان این نکته که در تاریخ اسلام مراحل را می‌توان به عنوان دوره جاهلیت نام گذاشت، اظهار کرد: حضرت امیر(ع) در برخی از خطبه‌های خود پس از پذیرفتن امر خلافت، به بازگشت جاهلیت در میان مسلمانان اشاره کرده‌اند. همچنین ما شاهد این هستیم که از دوران امام سجاد(ع) و در زیر چکمه‌های ستم بنی‌امیه، این جاهلیت، به صورت جاهلیتی لهیده درمی‌آید که در آن هیچ کس قدرت اظهار نظر، دعوت افراد و یا امر و نهی آنان از بیرون از دایره قدرت را ندارد و از همین روست که می‌بینیم امام سجاد(ع) در قالب ادعیه به بیان مضامین مورد نظرشان می‌پرداختند.

وی افزود: باید توجه داشت که امام سجاد(ع) ادعیه خود را نه در گوشه خانه، بلکه در ملأ عام و بخش اعظمی از آن را در مسجد مدینه قرائت کردند. ایشان در کنار جنبه روحانی و مضامین بسیار عالی معنوی به طرح مسائل سیاسی نیز پرداختند و سعی کردند تا به این شکل و تا حد ممکن بر جاهلیت حاکم بر عصر خود غلبه کنند.

حجت‌الاسلام محمدی با بیان این که پس از امام سجاد(ع) این جریان با تعالیم آشکارتر امام باقر(ع) ادامه یافت، عنوان کرد: زمینه طرح بسیاری از مسائل و مباحث در دوران امام باقر(ع) شکل گرفت و پس از این دوره و با توجه به زمینه‌هایی که در زمان امام سجاد(ع) و امام باقر(ع) ایجاد شده است، با انبوهی از شاگردان امام صادق(ع) مواجهیم. در واقع حرکت علمی ائمه(ع) و خارج کردن جریان تشیع از بحران جاهلیت آن زمان، در فعالیت گسترده و همه جانبه امام صادق(ع) به نتیجه می‌رسد و در چنین افقی است که ما متوجه عظمت کار ایشان می‌شویم.

وی همچنین به نکته‌ای در موضع‌گیری‌های امام صادق(ع) در مواجهه با سایر فرق و مذاهب اشاره کرد و گفت: در شرایطی که فرقه‌ها و نحله‌های متعددی در دوران امام صادق(ع) به ظهور رسیده بودند، امام(ع) فرمودند: «من دخل فی هذا الدین بالکتاب و سنه فلن یخرج منه ابداً و من دخل فی هذا الدین بالرجال فخرج منه بالرجال»؛ یعنی بر این امر تأکید کردند که هر کس با اشخاص به دین اسلام وارد شود، با اشخاص نیز از آن خارج می‌شود.

حجت‌الاسلام محمدی خاطرنشان کرد: در واقع امام(ع) بیان کرده‌اند که این دین، دینی است که با علم و تحقیق و با آگاهی باید به آن وارد شد و مطرح کردن خود و دعوت مردم به خود، در امر دین دوا می‌نخواهد داشت و در چنین شرایطی شخص دیگری در مقابل فرد نخست ظاهر خواهد شد و مردم را از دین خارج می‌کند. امام(ع) می‌فرمایند در صورتی که شخصی با علم، تحقیق و یقین در دینی وارد شود، هیچگاه از آن خارج نخواهد شد.